

SZTUKA WOJENNA

PROCES INFORMACYJNEGO PRZYGOTOWANIA POŁA WALKI NA POTRZEBY OPERACJI REAGOWANIA KRYZYSOWEGO

płk dr inż. Waldemar SCHEFFS
Akademia Obrony Narodowej

Abstract

Crisis action differs from war mainly by dynamics and nature of the hazards. The issue of reconnaissance in crisis operations in its essence is different from those so far used in combat operations. Many commanders experience clearly suggest a change or modification of the procedures preparation of the battlefield information on the civilian environment. Focusing attention on the environment should be a civil area the problem merits. The enemy acting asymmetrically dissimilated with the environment, so it is difficult to recognize and identify. Getting to know exactly environment will be able to evaluate it and prevent its purpose.

This paper proposed an approach to environmental assessment is an alternative for present IPB process. Its novelty lies mainly on the implementation of environmental assessment methods carried out by officers from the U.S. Army reconnaissance under the procedure ASCOPE (Area Structures Capabilities Organizations People Events). Under this procedure shall be made analyzes and evaluations in a wider aspect sense and contexts than in the traditional IPB.

Key words – Information Preparation of the beatified (IPB), Reconnaissance, Civilian environment, Crisis action

Wstęp

Wyznacznikiem wielu zmian w teorii i praktyce działań militarnych są zdobywane doświadczenia z konfliktów o różnych zasięgach działań i intensywności. Kolejnym źródłem doświadczeń są misje pokojowe i stabilizacyjne prowadzone w ostatnich latach. Opinie wielu doświadczonych dowódców wyraźnie sugerują wzrost znaczenia rozpoznania szczególnie w tych operacjach, w których przeciw-

nik jest mało lub trudno definiowalny. Problematyka rozpoznania takiego przeciwnika nie jest nowa, realizowana już od zamierzczłych czasów, można przyjąć, że od momentu, gdy człowiek będąc w małych oddziałach zdobywał nowe tereny. Już wówczas rozpoznawał szlaki wędrowek innych ludzi i stosował zasadzki. Aktualnie prowadzone działania również charakteryzują się koniecznością realizacji zadań rozpoznawczych. Operacje pokojowe różnią się jednak od wojennych głównie dynamiką i charakterem zagrożeń. Stałe zagrożenie pododdziałów i konieczność ochrony infrastruktury w rejonie operacji pokojowych sprawia, że temat jest ciągle aktualny. Umiejętność prawidłowej analizy, oceny a następnie prognozy działania potencjalnego przeciwnika była jest i pozostanie priorytetem dla każdego dowódcy.

Proces oceny przeciwnika w ramach informacyjnego przygotowania pola walki (IPPW) nabiera więc na znaczeniu, szczególnie teraz, w okresie identyfikacji i definiowania zagrożeń asymetrycznych, które tak często występują w operacjach reagowania kryzysowego. Bazą dla asymetrycznej przewagi jednej ze stron jest jej dominująca przewaga ilościowa¹. Może to mieć odniesienie zarówno do liczebności wojsk, jak i ilości posiadanych środków rażenia, a także poziomu wytwarzanych dóbr czy też innych czynników bezpośrednio wpływających na przebieg konfrontacji i decydujących o jej wyniku².

Z obserwacji zmian skali zagrożenia w obszarach działania sił wielonarodowych wynika, że wobec wzrastającej złożoności problemów bezpieczeństwa żołnierzy i pracowników organizacji rządowych oraz pozarządowych na misjach, a także wobec zmiany sytuacji polityczno-militarnej w rejonie operacji jak również przemian jakościowych w systemie rozpoznawania sytuacji kryzysowych zasygnalizowana tematyka informacyjnego przygotowania pola walki zyskuje na znaczeniu. Aktywne działania bojowe trwają stosunkowo krótko i w aspekcie militarnym są skuteczne, gdyż doprowadzają do pokonania przeciwnika. Niezbędna jest jednak szeroko rozumiana faza stabilizacyjna. Uczestniczące wojska muszą się w niej szybko adaptować do nowej sytuacji i oprócz intensywnych działań bojowych prowadzić działania pokojowe lub stabilizacyjne. Nie są one łatwiejsze w realizacji i wymagają szeregu przedsięwzięć. Rozciągają się w czasie i angażują wojska, zmuszając do rotacji i szerokiego udziału organizacji o charakterze niemilitarnym. W takich warunkowaniach system rozpoznania wypełnia podstawową rolę dostawcy informacji o przeciwniku i środowisku działania potencjalnego przeciwnika. W odniesieniu do wyzwań związanych z operacjami kryzysowymi i złożonością procesu rozpoznania asymetrycznie działającego przeciwnika proces informacyjnego przygotowania pola walki (Information Preparation of the Battlespace – IPB) powinno się zastąpić procesem informacyjnego przygotowania środowiska walki i traktować w nieco innym ujęciu niż tradycyjne w działaniach bojowych. O złożoności problematyki oceny działania sił przeciwnika w środowisku nieznanym i niesprzyjającym poświęcony jest ten artykuł.

¹ J. Pawłowski, P. Gawliczek, *Zagrożenia asymetryczna*, Warszawa 2003, s.13.

² J. Pawłowski, *Asymetria – konsekwencja burzliwych zmian militarnych w sferze ilościowo-jakościowej* [w:] *Sztuka wojenna we współczesnych konfliktach zbrojnych – przemiany i tendencje rozwojowe*. Materiały z konferencji zorganizowanej 20 października 2006 r. Warszawa 2007, s. 39.

Znaczenie rozpoznania w operacji reagowania kryzysowego

Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej uczestniczą w realizacji zobowiązań sojusznicznych oraz w zapewnieniu bezpieczeństwa zbiorowego w Europie zgodnie z umowami międzynarodowymi i w ramach organizacji, których Polska jest członkiem. Współdziałają w zapewnieniu bezpieczeństwa w sytuacji zagrożenia atakami terrorystycznymi na terytorium Polski oraz biorą udział w działaniach koalicji antyterrorystycznej na obszarze NATO i poza nim³. Zapisy w naszej strategii bezpieczeństwa narodowego ujmują problematykę przygotowania SZ w zależności od stanu bezpieczeństwa danego państwa do zadań wynikających w czasie:

- pokoju – działań prewencyjnych;
- kryzysu – reagowania kryzysowego;
- wojny – działań wojennych.

W ramach narodowej strategii obronności Rzeczpospolita Polska – stosownie do trzech stanów bezpieczeństwa państwa (pokoju, kryzysu i wojny) – jest przygotowana do prowadzenia następujących trzech rodzajów działań strategicznych:

– Działania prewencyjno-stabilizacyjne – realizowane w czasie pokoju, obejmujące bieżące zapobieganie wystąpieniu zewnętrznych zagrożeń polityczno-militarnych (kryzysowych i wojennych), poprzez neutralizowanie ich potencjalnych źródeł oraz stabilizowanie i umacnianie bezpiecznego środowiska (otoczenia) międzynarodowego Polski.

– Reagowanie kryzysowe – realizowane w razie wystąpienia zagrożenia bezpieczeństwa państwa lub bezpieczeństwa sojuszników oraz zagrożeń dla szerszego bezpieczeństwa międzynarodowego, obejmujące zarówno działania narodowe, jak i udział w wysiłkach międzynarodowych, podejmowanych w celu opanowania kryzysów oraz zapewnienia osłony przed ich skutkami.

– Działania wojenne – prowadzone w razie agresji na Polskę lub jej sojuszników, obejmujące wykorzystanie całego lub części potencjału państwa do odparcia agresji, poprzez przygotowanie i przeprowadzenie kampanii i operacji wojennych⁴.

W realizacji zadań wynikających z prowadzenia działań kryzysowych wynikają operacje reagowania kryzysowego (Crisis Response Operations), dlatego też nasze Siły Zbrojne nie uczestniczą w operacjach kryzysowych, ale według naszych strategii obronnej i dokumentów NATO w operacjach reagowania kryzysowego na terenie kraju i w ramach umów sojusznicznych.

Operacje reagowania kryzysowego (ORK) przygotowywane oraz prowadzone są po to, aby zapobiec sytuacjom kryzysowym zagrażającym bezpieczeństwu i pokojowi międzynarodowemu. Celem operacji reagowania kryzysowego jest łagodzenie kryzysów i napięć w sposób skoordynowany i zgrany czasowo w sytuacjach kiedy kryzysy mogą zagrażać bezpieczeństwu krajów NATO jak i na obrze-

³ *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej* z dnia 22 lipca 2003 roku.

⁴ S. Koziej, *Strategia i potencjał obronny Polski w warunkach członkostwa w NATO*, Warszawa 2001, s. 9.

zach Sojuszu⁵, lub bezpieczeństwu jego członków. Wprowadzenie na stałe do terminologii NATO pojęcia „operacje reagowania kryzysowego” obejmuje całe spektrum działań sił sojuszniczych spoza artykułu 5 Traktatu Waszyngtońskiego. Wykorzystują one Siły Sojuszu począwszy od operacji wymuszania pokoju po operacje prewencyjne i inne kierowane przez Radę Północnoatlantycką.

Operacja reagowania kryzysowego to sojusznicze, wielonarodowe lub narodowe wielofunkcyjne i wielowymiarowe działania militarne i niemilitarne skierowane na usuwanie przyczyn sytuacji kryzysowych i kryzysów zagrażających narodowemu, regionalnemu lub światowemu bezpieczeństwu a także naruszeniu praw człowieka. Kierowane są przez dowództwa NATO, przy wsparciu i akceptacji międzynarodowych organizacji politycznych, wojskowych, humanitarnych i gospodarczych. Istotą jest szybkie i bezpośrednie działanie na przyczyny sytuacji kryzysowych i kryzysów, po których usunięciu lub neutralizacji ustaje zasadność działania militarnego. Zadaniem operacji reagowania kryzysowego w kraju lub w środowisku międzynarodowym jest niedopuszczenie do eskalacji sytuacji kryzysowych w wojnę lub inny niebezpieczny konflikt.

Operacje Reagowania Kryzysowego (Crisis Response Operations) mogą być ograniczone, co do celu, środków, obszaru i czasu, lub jakiejkolwiek kombinacji tych czynników, w zależności od pożądanego stanu końca operacji. Mogą mieć specyficzne i ograniczone funkcje (zadania) do spełnienia, np. wojskowe wsparcie likwidacji skutków klęsk żywiołowych, ewakuację ludności i operacje humanitarne⁶. Są to przede wszystkim działania sojusznicze wynikające spoza artykułu 5 Traktatu Waszyngtońskiego, czyli operacje poniżej progu wojny. Podstawą przygotowania i prowadzenia wszelkiego rodzaju operacji reagowania kryzysowego jest dokument sojuszniczy Główne Zdolności Operacyjne MC 400/2 i Wytyczne do Implementacji Wojskowej Strategii Sojuszu, które wymagają użycia sił zbrojnych lub dotyczą groźby ich użycia, mieszczą się w przedziale działania od sankcji i embarga do operacji wojskowych.

Działania NATO wykraczające poza artykuł 5 odnoszą się również do działania kolektywnego. Różnica polega jedynie na formalnym podejściu każdego państwa do Operacji Reagowania Kryzysowego. Każde państwo samo podejmuje decyzje o uczestniczeniu w tych operacjach. Nie ma formalnego obowiązku uczestnictwa, a jedynie dobrowolny udział w działaniach, które uważają za niezbędne dla przywrócenia i utrzymania bezpieczeństwa na obszarze sojuszu.

W dostępnej literaturze można znaleźć wiele różnych podziałów tych operacji, chociaż w SZ RP przyjęto podział na dwie główne części Operacje reagowania kryzysowego i inne operacje z poza artykułu 5. Dokładny opis zawiera doktryna

⁵ Operacje reagowania kryzysowego spoza artykułu 5, (DD/3.4), Warszawa 2008, s. 7.

⁶ W. Karczmarek, *Wojska lądowe w systemie reagowania kryzysowego na obszarze kraju pk. Przesilenie*, Warszawa 2005, s. 141.

DD/3.4. Mogą one być ograniczone w odniesieniu do celów, środków, obszaru i czasu, zgodnie z określonym przez Radę pożądanym stanem końcowym⁷.

Propozycja doktrynalna przedstawia się następująco:

1. Operacje Wsparcia Pokoju:

- utrzymanie pokoju;
- wymuszanie pokoju;
- zapobieganie konfliktom;
- tworzenie pokoju;
- budowanie pokoju;
- pomoc humanitarna.

2. Inne operacje i zadania reagowania kryzowego spoza artykułu 5:

- wsparcia operacji humanitarnych;
- pomoc w przypadku klęsk i katastrof;
- poszukiwanie i ratownictwo;
- wsparcie operacji ewakuacji personelu niewojskowego;
- operacje wycofania;
- pomoc wojskowa i wsparcie władz cywilnych;
- wymuszanie przestrzegania sankcji i embarga.

Zaangażowanie sił militarnych w operacjach reagowania kryzysowego, adekwatne jest do celu operacji i zagrożeń. Działania wojskowe, które wspierają operacje reagowania kryzysowego są zróżnicowane, ciągłe, i często długoterminowe. Ich celem jest promowanie i podtrzymywanie regionalnej i globalnej stabilności.

Działania te są prowadzone w dynamicznym środowisku, wobec powyższego mogą być nieliniowe, asymetryczne i często prowadzone w izolowanych obszarach operacyjnych, a ponadto są to operacje bardzo intensywne. Dowódcy analizując każdą misję dostosowują strukturę bojową (operacyjną), proces planowania, dowodzenia i główne czynniki (zadanie, ocenę przeciwnika, ocenę terenu i pogody, czas, infrastrukturę cywilną i świadczenia cywilne) do zastanej, konkretnej sytuacji.

Podczas każdej operacji, dowódcy ciągle dokonują ocen sytuacji i wzajemnych powiązań pomiędzy ich częściami składowymi. Jednakże operacje reagowania kryzysowego często wymagają by dowódcy (a tym i sztaby) odeszli od standardowego procesu informacyjnego przygotowania pola walki jaki realizują w klasycznych działaniach taktycznych tj. obrona czy natarcie. Przeciwnik prawie zawsze jest nieokreślony (np. terroryści) a jednocześnie jego potencjał bojowy trudny jest do wartościowania. Ponadto realizacja zadania (misji) może być prosta lub bardzo złożona. Nie wyklucza się jednakże przypadków zastosowania podejścia klasycznego w ocenie przeciwnika, wówczas, gdy sytuacja tego będzie wymagała np. w operacjach wymuszania pokoju.

Złożoność sytuacji wymusza na oficerach rozpoznania szerokiego zapoznania się ze środowiskiem. W czasie analizy środowiska mogą być istotne różne czynniki

⁷ B. Panek, *Operacje reagowania kryzysowego NATO*, Materiały z konferencji naukowej, Warszawa 2006, s. 98.

i jednostki, które można wykorzystać w operacjach. Dlatego też pytanie co tworzy teren kluczowy? Może zostać oparte na politycznych i społecznych podstawach a nie jak w tradycyjnym procesie na fizycznych cechach środowiska. Ponadto jednostki wyznaczone lub dostępne dowódcy mogą obejmować nie tylko typowe formacje bojowe, ale także siły policyjne (np. działania w Bośni i Hercegowinie), tłumaczy, robotników czy też wielonarodowe komponenty wojsk. Poziom integracji i spójności sił skomponowanych z różnych zespołów będzie kluczowym elementem dla powodzenia zadania.

Stwierdzono także, że odmienne jest rozważanie aspektu czasu w operacjach reagowania kryzysowego. Bowiem, jak wynika z już zakończonych i nadal trwających operacji, ich cele nie są osiągalne w krótkim czasie. Wymaga to przygotowania potencjału rozpoznawczego na długo wcześniej zanim rozpocznie się akcja, a następnie ciągłego monitorowania. Proces osiągnięcia celu operacji może ciągnąć się latami a system rozpoznania musi być w ciągłej gotowości do zasilania informacjami dowódców i oficerów sztabu. Prowadzone analizy i oceny powinny wspomagać działania dowódcy w czasie szybkich decyzji spowodowanych zmianą warunków w operacji reagowania kryzysowego w odpowiedzi na nieoczekiwany zwrot sytuacji w rejonie kryzysu. Szczególnie krytyczne będą informacje dotyczące cywilnych aspektów środowiska. Informacje o ludności, administracji państwowej, organach niepaństwowych i międzynarodowych, mogą mieć znaczny wpływ na osiągnięcie stabilności w regionie kryzysowym.

Uczestnicy sił pokojowych muszą być opanowani, aby wykonywać zadanie pod presją opinii lokalnej i międzynarodowej. Żołnierze i jednostki w każdej sytuacji powinni być elastyczni, umieć przystosować się do określonego położenia. Często operacje reagowania kryzysowego przekształcając się (pod naciskiem politycznym) z operacji niemilitarnych w militarne i odwrotnie. Rolą rozpoznania będzie takie informowanie dowódcy, aby bez większego uszczerbku mógł zachować zdolność do ciągłej reakcji na zachodzące zmiany sytuacyjne.

Instrumentarium informacyjnego przygotowanie pola walki

Problemy przedstawienia technik i procedury informacyjnego przygotowania pola walki⁸ ujęte są w trzyetapowym procesie. Proces ten został przyjęty w SZ RP i ujęty jest w doktrynie rozpoznania wojskowego.

Zgodnie z doktryną rozpoznawczą IPPW to proces następujących po sobie i powiązanych przyczynowo etapów pracy komórki rozpoznawczej w zakresie oceny warunków prowadzenia działań przez wojska własne i przeciwnika oraz wypracowania wniosków wspierających proces decyzyjny. Celem informacyjnego przygotowania pola walki jest opracowanie możliwych wariantów działania przeciwnika w aktualnych warunkach terenowych i atmosferycznych. Informacyjne

⁸ Zob. *Rozpoznanie wojskowe, Doktryna Połączona*, Szt. Gen. Warszawa 2001 s. 43.

przygotowanie pola walki jest postrzegane jako narzędzie w procesie podejmowania decyzji służące analizie możliwości przeciwnika i właściwości środowiska obszaru działań.

Na potrzeby operacji reagowania kryzysowego należy nieco zmodyfikować definicję, zachowując jej główny nurt analityczno-prognostyczny. Modyfikacji należy poddać głównie obszar środowiska oraz interpretację warunków terenowych. Wówczas definicja IPPW mogłaby przyjąć następującą treść: *proces informacyjnego przygotowania środowiska walki (IPŚW) to następujące po sobie, powiązane przyczynowo, etapy pracy komórki rozpoznania w zakresie analiz i ocen sytuacji kryzysowej, warunków przeciwdziałania przez siły militarne grupom militarnym i niemilitarnym oraz zasilanie informacyjne wspierające proces decyzyjny dowódcy*. Celem IPŚW będzie opracowanie możliwych scenariuszy (wariantów) działania zwaśnionych stron konfliktu lub w przypadku przeciwnika trudno identyfikowalnego działającego w sposób asymetryczny, przedstawienie możliwego rozwoju sytuacji kryzysowej z uwzględnieniem politycznych, gospodarczych, demograficznych, fizycznych i meteorologicznych cech środowiska.

Wzorcowy tzw. narodowy i natowski układ IPPW obejmuje trzy zasadnicze etapy (ocenę obszaru walki, ocenę zagrożenia, integrowanie ocen), z których każdy jest odrębnym zbiorem informacji obejmującym wieloaspektowo problematykę środowiska i przeciwnika. Na potrzeby ORK przyjęto podobny trzyetapowy przebieg przygotowania środowiska walki.

Rys.1. Struktura procesu IPPW i IPŚW – wariant

W tym miejscu należy zaakcentować, że o ile metodyka oceny środowiska jest ogólnie dostępna w ramach sojuszu to metodyka oceny przeciwnika i prognozowania zagrożenia jest domeną narodową i materiały z tego zakresu są objęte stosownymi klauzulami tajności określonego państwa sojuszu.

Cały proces informacyjnego przygotowania pola walki, w aspekcie strukturalnym, obejmuje dwie zasadnicze części. Pierwsza to gromadzenie i przetwarzanie posiadanych danych o środowisku i przeciwniku – jako element oceny czynników wpływających na wykonanie zadania. Druga, to praktyczne wykorzystanie posiadanych informacji do określenia zagrożeń w aspekcie potencjalnych możliwości rozpatrywanego przeciwnika, a więc umożliwienie dowódcy podjęcia stosownej decyzji do działania. IPPW jest dynamicznym procesem informacyjnym realizowanym na wszystkich szczeblach dowodzenia. Zakres realizacji IPPW uwarunkowany bywa czasem operacyjnym, jakim dysponują jednostki bojowe i ich sztaby oraz systemem dowodzenia. Zasadniczo można stwierdzić, iż na szczeblach taktycznych proces informacyjnego przygotowania pola walki ma charakter standaryzowany, co wynika z konieczności przyjęcia rozwiązań sojusznicznych do działań w wymiarze koalicyjnym. Bowiem w składzie międzynarodowych korpusów znajdują się związki taktyczne, które zgodnie z porozumieniem standaryzacyjnym zobligowane są do przestrzegania postanowień doktrynalnych. Na niższych poziomach dowodzenia (w brygadzie i batalionie) poszczególne etapy procesu IPPW łączone są w całość według potrzeb i możliwości pracy określonego sztabu. W operacjach reagowania kryzysowego proces ten powinien przebiegać w podobny sposób jak na szczeblu taktycznym, ponieważ rozmiar i możliwości przeprowadzania analiz i ocen mogą znacząco wybiegać poza poziom delegowanej jednostki (np. brygady) do misji.

Większy poziom złożoności procesu IPPW zachodzi w trudnych sytuacjach polityczno-wojskowych⁹, gdzie zarówno poziom zagrożenia jak i jego wielokontekstowość wymaga elastycznego podejścia i swobody działania. Wówczas ulega zmianie wewnętrzna struktura omawianego procesu, która podlega działaniu wielu czynników zewnętrznych. Stąd w analizie terenu pojawiają się elementy rozmieszczenia zabytków kultury, w tym także obiektów sakralnych czy parków narodowych i rezerwatów. Innym również dodatkowym elementem jest budowa bazy danych z zakresu demograficznego obejmującej zbiór informacji dotyczących struktury zatrudnienia, wykształcenia czy migracji.

IPPW to w efekcie końcowym graficzne zobrazowanie informacji z zakresu obszaru działania dotyczące przeciwnika i pogody, natomiast w kontekście IPŚW to połączone scenariusze działania wszystkich sił dążących do utrzymania sytuacji niepokoju i dający podstawę do kontrolowania przebiegu sytuacji. Proces ten często jest realizowany z wykorzystaniem technologii informatycznych.

Analiza i ocena obszaru środowiska działania (kryzysowego)

Proces informacyjnego przygotowania pola walki realizowany jest przez odpowiednio przygotowanych oficerów rozpoznania dysponujących szerokim zakresem danych. Praktycznie w pełnym wymiarze jest ono prowadzone na poziomie

⁹ Operacje wsparcia pokoju, stan kryzysu, lokalny konflikt.

dywizji i wyższym. Na niższych poziomach wymagania te nie muszą być w pełni realizowane, a wykonanie wszystkich etapów może okazać się niepraktyczne. Podobnie jest w operacjach reagowania kryzysowego. W takich warunkach sztab wykonuje to, co jest istotnie w danym środowisku i sytuacji kryzysowej oraz z uwzględnieniem ograniczeń czasu.

Każdy proces IPPW zaczyna się z chwilą otrzymania zadania (rozkazu) od przełożonego. Powinien on trwać tak długo dopóki dowódca nie podejmie stosownych decyzji. Proces IPPW zaczyna się od ustalenia położenia przeciwnika i wojsk własnych. Jest to pierwsza faza procesu dowodzenia. Analizując zadanie komórka G2/S2 dostarcza dowódcy odpowiedzi na pytania dotyczące warunków w jakich będzie realizowane nowe zadanie. Ta faza procesu dowodzenia w odniesieniu do działalności rozpoznawczej charakteryzuje się zdobywaniem, gromadzeniem, porządkowaniem, przetwarzaniem, porównywaniem i rozpowszechnianiem wszelkiego rodzaju informacji dotyczących przeciwnika, położenia elementów rozpoznawczych oraz otoczenia i warunków prowadzenia operacji w tym operacji reagowania kryzysowego.

W operacjach reagowania kryzysowego sposób gromadzenia informacji ocenia się dwutorowo. Pierwszy dotyczy własnych baz danych o stronach konfliktu, drugi dotyczy sposobów gromadzenia informacji przez strony konfliktu. Własne bazy danych są przygotowywane w kraju przed wyjazdem wojsk na misję, natomiast w czasie trwania misji uzupełnia się je zdobytymi informacjami. Sposoby gromadzenia informacji przez strony konfliktu dotyczą głównie rozpoznania wywiadowczego i osobowego. Te działania podejmowane są po przyjeździe na miejsce.

Jednostki rozpoznania wraz z komórkami rozpoznawczymi uczestnicząc w międzynarodowych operacjach pokojowych zdobywają, gromadzą i przetwarzają informacje tylko w zakresie niezbędnym do podejmowania działań w obszarach operacyjnego zainteresowania stron kryzysu (konfliktu). W każdej sytuacji należy wykorzystywać systemy zdobywania informacji, ale wybór środków będzie zależał od sytuacji i może zmieniać się stosunkowo szybko. W trakcie zarządzania procesem zdobywania i gromadzenia informacji komórka rozpoznawcza będzie musiała działać z maksymalną elastycznością. Najważniejszym źródłem zdobywania informacji w większości operacji reagowania kryzysowego jest rozpoznanie osobowe, co nie oznacza, że inne systemy rozpoznawcze nie będą uczestniczyły w tym procesie (np. rozpoznanie elektroniczne, obrazowe czy czujnikowe albo informatyczne). Potrzeba rozwinięcia jak największej ilości elementów rozpoznania osobowego w odpowiednio wczesnej fazie operacji reagowania kryzysowego, powinna być traktowana priorytetowo.

Uruchamiając proces IPPW dowódca powinien być zorientowany w sytuacji na danym obszarze kryzysowym. Jeżeli nie posiada dostatecznych informacji stawia zadanie szefowi rozpoznania w postaci pytań. Pytania są zasadniczymi potrzebami informacyjnymi dowódcy, a szef rozpoznania musi dostarczyć odpowiedzi satysfakcjonujących dowódcę.

Zasadnicze potrzeby rozpoznawcze dowódcy działającego w ramach operacji reagowania kryzysowego będą bardziej rozbudowane i bardziej złożone politycznie niż te, które formułuje się w czasie wojny. Zdobywanie i gromadzenie informacji będzie się odbywało wielokierunkowo, a komórka rozpoznawcza powinna oceniać sytuację zarówno w odniesieniu do sił pokojowych jak i zwalczających się ugrupowań. Potrzeby rozpoznawcze mogą być rozbudowane i będą wymagały od sztabowych komórek rozpoznawczych odpowiedniego sprecyzowania zadań dla elementów zdobywających informacje.

Wskaźniki stosowane w sytuacjach wojny konwencjonalnej mogą być w zasadzie nieodpowiednie w sytuacji prowadzenia operacji reagowania kryzysowego i należało będzie opracować listę nowych, często niekonwencjonalnych, które odpowiadałyby częstym zmianom sytuacji. Dowódca sił zaangażowanych w operację kryzysową może być zainteresowany otrzymaniem informacji w następujących obszarach tematycznych:

- sytuacji geopolitycznej (informacje przygotowane zawczasu z własnej BD i uzupełniane na bieżąco);
- podłoża historycznego, etnicznego, religijnego, kulturalnego oraz prawdopodobnego wpływu tych czynników na rozwój sytuacji (informacje wcześniej i umieszczone do własnej BD) ;
- oceny zamiarów, nastawienia oraz długoterminowych celów ugrupowań, które są zaangażowane w konflikt (informacje częściowo przygotowane a częściowo zdobywane systemem rozpoznania);
- oceny nastawienia i wpływu zewnętrznych ugrupowań politycznych, finansowych, religijnych oraz terytorialnych (informacje częściowo przygotowane a częściowo zdobywane systemem rozpoznania);
- nastawienia mediów (informacje na bieżąco aktualizowane);
- uwarunkowań strategicznych (informacje ustalone z chwilą otrzymania mandatu organizacji pokojowych na realizację misji);
- spraw cywilnych (informacje częściowo przygotowane a częściowo zdobywane systemem rozpoznania);
- gospodarki krajów znajdujących się w strefie działania (informacje wcześniej przygotowane w BD).

Stwierdzono, że IPPW wymaga przygotowania wielu ocen i analiz przez komórki rozpoznawcze zanim jeszcze wojska rozpoczną operację reagowania kryzysowego. Analizy dotyczą m.in. demografii w danym regionie. Złożoność struktury społecznej jest kluczem w jej przebiegu. Dlatego też, komórki rozpoznawcze zbierają informacje o środowisku operacji w szerszym kontekście niż tylko przez pryzmat terenu.

Obszar operacji powinien być geograficznie definiowany, tak samo jak w konwencjonalnych działaniach z uwzględnieniem organizacji międzynarodowych i państwa gospodarza. Obszar zainteresowania określany jest po zidentyfikowaniu wszystkich zewnętrznych czynników wpływających na operacje, obejmuje także

grupy polityczne, organizacje humanitarne, wpływ mediów oraz zakres zaangażowania zwaśnionych stron. Podobnie jest z obszarem odpowiedzialności rozpoznawczej. W operacjach reagowania kryzysowego można przyjąć że oba te obszary mogą się w dużej części pokrywać lub obejmować cały kraj, na którym realizuje się zadania, a także otoczenie sąsiadów. Nie występuje tu podział na obszar odpowiedzialności rozpoznawczej, zainteresowania i działania w strefie tylnej. Należy uwzględnić fakt, iż w wielu przypadkach ORK to działania przeciwnika asymetrycznego. Przeciwnik będzie realizował swoje zadania na całym obszarze, a nawet poza granicami kraju zadając dotkliwe straty materialne i psychofizycznie (np. poprzez zastraszanie wybranych obywateli).

Wyznaczając obszar odpowiedzialności i zainteresowania rozpoznawczego należy rozpatrzyć następujące czynniki:

- mandat prawny operacji;
- istnienie pokoju lub jego brak według stron konfliktu a także akcje podejmowane dla pokoju, akcje humanitarne itp.;
- powiązania demograficzne i kwestie socjoekonomiczne, które mogą zawierać warunki życia, wierzenia religijne, zróżnicowanie kulturalne, stan zdrowia, pretensje polityczne, status socjalny oraz przynależności polityczne;
- rząd i infrastrukturę sektora publicznego zawierającą potrzebne organizacje rządowe, możliwości transportowe, publiczne służby komunalne i wiele innych możliwych do analizy czynników;
- zidentyfikować najlepszy i najgorszy harmonogram rozwoju sytuacji oraz czas trwania, kształt i szczegółowość misji.

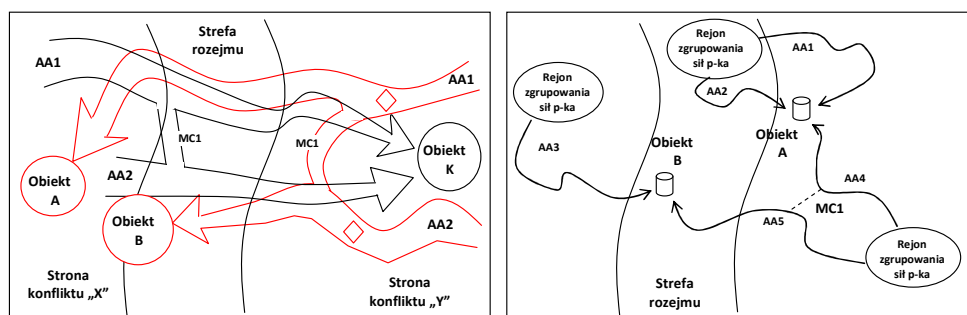
Na podstawie uzyskanych wyników z obserwacji bezpośrednich można stwierdzić, że tradycyjne czynniki geografii, terenu i pogody są oczywiście wciąż ważne, lecz w innej perspektywie, dlatego celowym jest w przypadku operacji reagowania kryzysowego:

- zidentyfikować teren poprzez analizę obszaru zwaśnionych stron, który może być wykorzystywany do działań grup zbrojnych; obszary rozmieszczenia (odpoczynku) potencjalnych grup zbrojnych; rejony obrony (wioski, wzgórza, lasy); kierunki podejścia, marszu, ucieczki; strefy obiektów pośrednich; obszary sporne;
- ocenić obszary zurbanizowane pod kątem możliwości wykorzystania budynków przez np. snajperów lub posterunki obserwacyjne albo jako miejsca ukrycia w rozproszeniu;
- rejony kluczowe dla obrony, ochrony i maskowania ludzi i sprzętu grup bojowych (lub terrorystycznych);
- zidentyfikować obszary dogodne o rozdzielenia zwaśnionych stron;
- zidentyfikować obszary krytyczne dla logistyki (ujęcia wody, szpitale, punkty zaopatrzenia medycznego, obszary o znaczeniu kulturowym, rafinerie itp.);

W kolejnym etapie pracy komórki rozpoznawczej w czasie rozważania pogody należy:

- zdiagnozować środowisko, w którym będą prowadzone działania a mające wpływ jej przebieg a wynikające ze zmienności warunków;
- zanalizować pogodą o kątem kwestii komunikacyjnych, wymagań ewakuacji, przestrzegania zasad wpływających na bezpieczeństwo;

Następnym etapem w procesie IPPW jest analiza i ocena dróg podejścia oraz korytarzy manewru przeciwnika. W operacjach reagowania kryzysowego analiza dróg nie występuje w ujęciu jakim można spotkać podczas działań wojennych, chyba że zwaśnione strony będą nadal dysponować siłami zdolnymi do działań militarnych. Wówczas dokonujemy oceny dróg podejścia każdej ze stron do rejonów zajętych przez drugą stronę konfliktu. W innych przypadkach oceniamy rejon występowania zgrupowań bojowych (siły paramilitarne, terroryści, grupy przestępcze i inne) i możliwe kierunki przemieszczania do wytypowanych obiektów. Mogą to być obiekty przeznaczone do niszczenia, dywersji, zastraszania lub ukrycia własnej działalności.

Rys. 2. Możliwe drogi podejścia i korytarze manewru a) w sytuacji sił zdolnych do działań, b) w sytuacji sił niezdolnych (rozproszonych lub partyzanckich) do otwartej walki

Równoległe z analizami i ocenami środowiska oraz warunkami meteorologicznymi analizie poddaje się struktury demograficzne. W tym celu należy:

- zidentyfikować przyczyny konfliktu z perspektywy wszystkich zwaśnionych stron (często takie analizy dokonywane są już w kraju przed wyjazdem jednostek w misję)
- ocenić możliwe intencje pokojowe, zamiary zaangażowania do negocjacji przywódców, którzy mają wpływ na kształtowanie opinii w regionie (te przedsięwzięcia można częściowo wykonać w kraju ale w większości będą one wykonywane po przyjeździe, podczas spotkań z poszczególnymi przedstawicielami lokalnych władz)
- zidentyfikować i zanalizować rząd, siły zbrojne oraz agencje wspierające wojska (zadanie głównie realizowane w kraju przed misją a uszczegóławiane po przyjeździe)
- zidentyfikować historyczne trendy i zdarzenia, w tym minione wydarzenia (daty, miejsca), które mogą mieć znaczący wpływ na bieżące działania (rocznice

państwowe, święta religijne) –to przedsięwzięcie należy wykonać w kraju. Informacje powinny być zapisane w BD i udostępnione wszystkim zainteresowanym;

– rozpatrzyć przebieg dotychczas prowadzonych operacji reagowania kryzysowego przez inne kraje i wynikające wnioski oraz zawarte porozumienia z lokalnymi frakcjami lub organizacjami (komórka rozpoznania powinna ubiegać się o te dokumenty, przeanalizować je i przedstawić wnioski dowódcy);

– zidentyfikować krajowy i międzynarodowy dostęp mediów i ich stosunek do przyszłego konfliktu oraz operacji reagowania kryzysowego. Bardzo często media będą kolejną stroną walczącą w sferze informacji. Nagłaśnianie spraw mniej istotnych lub wytykanie błędów będzie powodowało eskalację napięcia. Dokładna analiza i ocena ich dotychczasowego działania pozwoli ustalić komu bardziej sprzyjają zarówno w skali regionu jak i w skali międzynarodowej.

IPPW	IPŚW
<p>A. Wojskowo-geograficzna charakterystyka strefy rozpoznania</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Charakterystyka naturalnych przeszkód terenowych (przeszkody wodne, lasy, wyrobiska, pasma gór, wzgórze) 2. Charakterystyka obiektów terenowych <ul style="list-style-type: none"> - tereny kluczowe - możliwości manewrowe - warunki obserwacji - warunki maskowania i ukrycia - drogi podejścia i korytarze manewru - tereny zurbanizowane, zakłady przemysłowe, wiadukty, mosty, infrastruktura, elektrownie, w tym jądrowe) 3. Charakterystyka innych przeszkód (pola minowe, skażony teren) <p>B. Ocena środowiska (struktura administracyjna obszaru, odpowiedzialności rozpoznawczej, skład demograficzny, komunikacja, gleby, hydrografia, demografia w obszarze odpowiedzialności rozpoznawczej)</p>	<p>A. Wojskowo-geograficzna charakterystyka strefy rozpoznania (analiza tych samych naturalnych przeszkód terenowych ale pod kątem wykorzystania w szerszej strefie obejmującej cały rejon działań kryzysowych)</p> <p>B. Charakterystyka obiektów terenowych (obiekty analizuje się uwzględniając działania sił politycznych, ludności cywilnej i możliwości wykorzystania ich do celów utrzymywania sytuacji niestabilnej i zagrożenia. Wyznaczenie obszarów kluczowych związane jest z prawdopodobnymi miejscami przebywania grup destabilizacyjnych lub możliwych obiektów ataku. Obiekty wrażliwe na oddziaływanie atakami terrorystycznymi ujmuje się tabelach zagrożeń i przypisuje odpowiednie priorytety ważności do monitorowania).</p> <p>C. Charakterystyka innych obiektów krytycznych (rejonu ujęcia wody pitnej, szpitale, zabytki parki naturalne, służby komunalne, rafinerie również ujmowane są na listach obiektów podlegających ochronie lub monitorowaniu.</p> <p>D. Ocena demograficzna uwarunkowania działań (tło historyczne konfliktu, dotychczasowe działania, powiązania religijne, złożoność kulturową rejonu kryzysowego, wielopartyjność, układ sił w rządzie, organizacje pozarządowe, humanitarne, międzynarodowe działające w rejonie kryzysu, wpływy polityczne sąsiadów).</p>

Rys. 3. Porównanie zakresu analiz i ocen IPPW i IPŚW

Przygotowując się do operacji reagowania kryzysowego komórka rozpoznania powinna posiadać odpowiednie bazy danych z częściowo dokonanymi analizami środowiska. Jest to podstawą skracającą czas w procesie IPŚW. Z przedstawionych problemów jednoznacznie wynika, iż duża część dokumentów IPŚW jest już przy-

gotowana przed wyjazdem wojsk na misję. Na miejscu dokonuje się tylko uszczegółowienia np. wyboru dróg manewru i korytarzy ruchu, obiektów i rejonów zgromadzeń, gdyż zależy to od przydzielonego zadania i rejonu rozmieszczenia wojsk. Wnioski z oceny środowiska obszaru kryzysowego stanowią podstawę wyjściową do oceny zagrożenia ze strony grup bojowników, terrorystów lub innych sił militarnych.

Ocena zagrożenia w operacji reagowania kryzysowego

Wprowadzenie do praktycznej działalności jednostek rozpoznawczych i sztabów wojskowych procedur informacyjnego przygotowania pola walki usystematyzowało szereg zagadnień w kwestii rozpoznania. Niestety pozostały zagadnienia otwarte będące jeszcze przedmiotem dyskusji. Duża grupa zagadnień dotyczy ocen i prognozowania zagrożenia w operacjach innych niż wojna lub zagadnień, w których użycie sił militarnych jest konieczne a procedury nie są jeszcze dostatecznie wypracowane.

Oceny to potocznie określenie wartości (np. wystawienie oceny żołnierzom uzyskane w wyniku strzelania to uznanie stopnia osiągnięcia określonej umiejętności). Ocena to także oszacowanie wartości materialnej, w przypadku przeciwnika to określenie jego wartości bojowej, określenie możliwości. W przypadku sił paramilitarnych (terrorystycznych) oceny będą obarczone dużym błędem, bowiem wielkość wskaźników zmiennych jest trudna do oszacowania. Przyjmuje się że ocena dotyczy wartościowania sił przeciwnika będących w jego dyspozycji, ustalenie stopnia zaangażowania militarnego i możliwości ich dalszego działania. W przypadku grup destabilizujących sytuację pokojową należy każdą z osobna ocenić pod warunkiem, że zostanie zidentyfikowana. O wiele łatwiej jest dokonać oceny zwalczonych stron, gdy jesteśmy siłami je rozdzielającymi. Wówczas można przyjąć metodę oceny taką jaką przyjmuje się dla działań militarnych.

Prognozowanie działań to przewidywanie przyszłych faktów oparte na uzasadnionych przesłankach i obliczeniach. Prognozując rozwój sytuacji posługujemy się analizami przebiegu zdarzenia określając z określonym prawdopodobieństwem wynik końcowy. Wiele prognoz może się nie sprawdzać i nie jest to wynikiem złej metody czy sposobu postępowania tylko liczbą wskaźników i ich wartości jakie przyjęto do prognozowania. Prognozy są konieczne do planowania każdego działania, wpływają one na wynik każdego przyjętego przez dowódcę sposobu rozwiązania problemu taktycznego. Celem prognozy zagrożenia jest wykreowanie ogólnego zamiaru użycia sił i środków potencjalnego przeciwnika. Prognoza zagrożenia stanowi finalny etap procesu informacyjnego przygotowania pola walki. W aspekcie organizacyjnym następuje po ocenie obszaru walki i prowadzi poprzez etap oceny możliwości przeciwnika do wygenerowania najbardziej prawdopodobnych wariantów działania potencjalnego przeciwnika. W procesie informacyjnej oceny

środowiska walki na potrzeby operacji reagowania kryzysowego należy przyjąć podobny przebieg. Scenariusze rozwoju sytuacji kryzysowej świadczące o działaniach sił destabilizujących (terrorystyczne lub inne) będą wariantami ich działania. Prognoza zagrożenia będzie niczym innym jak wykreowaniem ogólnego scenariusza rozwoju długoterminowej sytuacji w regionie kryzysu, w której uwzględnić się powinno działania wielu różnych grup o różnych celach (politycznych, ekonomicznych, przestępczych, terrorystycznych, religijnych).

W działaniach militarnych wykorzystuje się wzorce doktrynalne. Są to graficzne sposoby działania potencjalnego przeciwnika opracowane na potrzeby każdego rodzaju wojsk. Powstają na bazie wniosków z ćwiczeń z wojskami oraz treningów sztabowych w czasie pokoju. Na ostateczny wpływ wzorca mają wpływ także wnioski z analizy założeń polityki zagranicznej i doktryny militarnej, a także reorganizacja SZ, gdzie wyposażenie i uzbrojenie jest jednym z tych czynników, który decyduje o sposobie ugrupowania¹⁰.

W operacjach reagowania kryzysowego nie możemy mówić o wzorcach doktrynalnych działania przeciwnika w takim rozumieniu jak w działaniach militarnych. Wyjątkiem będą działania, w których siły pokojowe rozdzielają walczące strony. Natomiast w innych przypadkach, gdzie przeciwnik jest nieokreślony i działa w sposób asymetryczny nie stosuje przewidywalnych wzorców, stąd nie można ustalić jakie będą jego możliwe warianty działania. Z określonym prawdopodobieństwem dokonuje się oceny obiektów ataku przewidując kierunki z których możliwe jest oddziaływanie sił bojowników.

Baza danych o przeciwniku działającym asymetrycznie ulega stałej modyfikacji w aspekcie strukturalnym i organizacyjnym, w tym szczególnie w zakresie wyposażenia poszczególnych grup bojowników w różne środki walki. Analizie i ocenie podlegają nie tylko działania przewidywalne na wytypowane obiekty (posterunki, konwoje), ale również sposoby walki partyzanckiej¹¹, operacje przeciwpartyzanckie, a akcje terrorystyczne¹², antyterrorystyczne¹³ a ostatnio także cyberterrorystyczne.

Równie istotna, jak działanie grup bojowników, jest kwestia zdobycia i opracowywania danych o strukturalnych organizacji i personaliów poszczególnych jej członków. Informacje dotyczących charakterystyki osobowej przywódców grup i ich członków na poszczególnych szczeblach hierarchii grupy pozwala na wyprzedzające działania. Charakterystyka osobowa połączona z opisem zwyczajów i zachowań, wierzenia, przyzwyczajzeń, wykształcenia pozwala przewidzieć rejony akcji, przewidzieć zachowania dowódców, ustalić osoby sprzyjające grupom, a w konsekwencji

¹⁰ Por. M. Wrzosek, *Praca taktycznej komórki rozpoznawczej*, PWL 9/97 (dodatek), s. 24, G. Nowacki, *Rozpoznawcze przygotowanie pola walki*, PWL, 2/2002 s. 22.

¹¹ Lokalizacja baz partyzanckich, sposób ochrony i ubezpieczenia, metody zaopatrywania, taktyka walki i inne zagadnienia.

¹² Np. sposób działania, rekrutacja terrorystów, zasady wyboru celu /obiektu/ uderzenia, wykorzystywane uzbrojenie, ośrodki szkolenia itp.

¹³ Sytuacja polityczno-wojskowa, sposób działania jednostek antyterrorystycznych, wyposażenie do akcji, wykorzystanie policyjnych baz danych, organizacja dowodzenia i łączności.

wytypować możliwe obiekty i rodzaje akcji. Wnikliwej analizie poddawany jest system logistyczny: cywilny i militarny poszczególnych grup bojowników. Możliwości zaopatrywania i uzupełniania osobowego wśród miejscowej ludności, sposoby rotacji i przechowywania sprzętu bojowego (szczególnie o dużych rozmiarach np. moździerz), zakupy materiałów wybuchowych i amunicji, środków łączności, materiałów opatrunkowych, żywności stanowią podstawę do określenia możliwości produkcji np. IED, planowania kolejnych ataków dywersyjnych, typowania obiektów ataku. Znajomość układu sił społecznych, religijnych i politycznych w danej społeczności pozwala na wnioskowanie co do możliwych rejonów stacjonowania grup. Ludność niesprzyjająca grupom bojowników będzie bardziej skłonna do współpracy z siłami pokojowymi.

Zbiór wiedzy – kompendium wiedzy – o grupach bojowników (partyzantach, przestępcach, terrorystach) przedstawiany jest w formie zwartej (książkowej) w sposób opisowy i graficzny. Ponieważ ma służyć określeniu możliwości działania tych grup powinien spełniać szereg warunków. Nie wszystkie warunki i możliwości można opisać lub przedstawić graficznie. Te, które są możliwe ewidencjonuje się i analizuje szkoląc wojska w zachowaniu warunków bezpieczeństwa. W ORK wzorce doktrynalne można przedstawić w odniesieniu do:

- ataków na obiekty stałe i ruchome, w których zawarte są graficzne schematy ugrupowania atakujących bojowników. Sposoby organizowania zasadzek i prowadzenia ataku, porównanie zakończonych ataków z innymi, podobnymi, w zbliżonych warunkach;
- opisu zasad działania poszczególnych formacji bojowych w różnych rodzajach akcji dywersyjnych, propagandowych, terrorystycznych, cyberterrorystycznych w rejonie kryzysowym;
- parametrów przestrzennych prowadzonych działań zawartych w zestawieniach tabelarycznych lub graficznych;
- wytypowanych obiektów ataku, osób a także sposobów wywoływania sytuacji niepokoju zawartych w zestawieniach tabelarycznych;
- charakterystyki podstawowego uzbrojenia i sprzętu bojowego oraz środków łączności będących na wyposażeniu formacji bojowych przeciwnika.

Przygotowanie na bazie kompendium zobrazowania graficznego możliwych przebiegów akcji dywersyjnych jest z reguły prowadzone już na etapie opracowywania planu obrony i ochrony baz wojskowych. Obok takich planów w ramach IPŚW mogą być przygotowywane schematy możliwych ataków na inne obiekty. Należy jednak pamiętać, że schematy takie będą przygotowywać specjaliści, którzy nie wychowali się danym środowisku, posiadają ograniczoną wiedzę co do przyzwyczajień miejscowej ludności, teren poznali z mapy lub będąc na kilku rekonesansach (patrolach) i będą to wykonywali znając głównie zasady ataku na obiekty w ujęciu działań militarnych. Grupy bojowników są do tego lepiej przygotowane, one wybierają sposób, miejsce i czas. One organizują system łączności, obserwacji i ucieczki. One walczą na własnym terenie. Dlatego, za każdym razem będą nas

zaskakiwać w sposobie wykonania zadania. Ogólne tło może być podobne, ale szczegóły będą zamieniać się a sedno działań zawsze zawiera się w szczegółach.

W ramach IPPW a zatem i w IPŚW narzędziem pomocniczym może być mapa z sytuacją bojową. W ramach IPŚW mapa zawierać powinna zaznaczone miejsca i obiekty ataku. Mapa stanowi zbiór informacji o działających grupach bojowych w rejonie kryzysowym oraz jego organizacji i najbardziej prawdopodobnych scenariuszy działania na wybrane obiekty. Wykreowany na podstawie sumarycznych wiadomości model sytuacji kryzysowej zawiera zasadnicze informacje do opracowania prawdopodobnych scenariuszy przebiegi zdarzeń. Na mapie powinno się znaleźć prawdopodobne rejony występowania poszczególnych grup bojowników, krytyczne obiekty, których utrzymanie w sprawności pozwoli na zachowanie bezpieczeństwa i pokoju w rejonie kryzysowym, możliwe bazy zaopatrzenia grup bojowników, zapory i pola minowe pozostałe po działaniach wojennych, miejsca składowania sprzętu i materiałów bojowych, pędnych, rozgłośnie radiowe, lotniska, rurociągi i gazociągi itp. czyli te wszystkie obiekty, które będą wpływały na rozwój sytuacji.

Wykonanie mapy sytuacji kryzysowej stanowi narzędzie pomocnicze w rękach szefa G2 do określania potrzeb informacyjnych z zakresu uzupełniania brakujących danych o wszelkich siłach destabilizujących sytuację pokojową w regionie kryzysowym. W ten sposób powstaje prawdopodobna wizja aktualnego położenia grup bojowników, ich liczby i zamiarów działania.

Prognoza zagrożenia w operacji reagowania kryzysowego

Prognozowanie zagrożenia to proces zmierzający do ukazania całości spektrum zagrożeń związanych ze środowiskiem (teren, pogoda, demografia, religia itd.), możliwościami walki grup bojowych lub sił zwaśnionych w rejonie operacji reagowania kryzysowego. Takie wielowymiarowe połączenie szeregu aspektów stanowi kompleksowy obraz zagrożeń w czasie realizacji otrzymanego zadania.

Każdy scenariusz przebiegu zdarzeń potencjalnych sił destabilizujących sytuację, aby stanowił prognozę zagrożenia powinien zawierać sposób rozegrania walki przez potencjalnego przeciwnika w wymiarze lądowym, powietrznym a nawet morskim, jeżeli państwo ma dostęp do morza.

Zatem prognoza zagrożenia powstaje jako synteza wyników analizy środowiska i planów rozegrania zdarzeń walki w aspekcie lądowym, powietrznym i morskim. Stanowi podstawę do podjęcia przez dowódcę i jego sztab stosownego przeciwdziałania. Zaplanowania terminowych reakcji oraz przygotowania alternatywnych planów działania dla odwodów i sił pozostających w toku działań w dyspozycji dowódcy. Prognoza zagrożenia umożliwi również opracowanie koncepcji rozpoznania, w tym szczególnie sprecyzowanie zadań rozpoznawczych i określenie sposobu rozwinięcia systemu rozpoznania w przestrzeni środowiska walki.

W ramach IPPW w integrowaniu ocen pierwszym etapem jest wypracowanie wzorców prawdopodobnych warunków działania przeciwnika w przewidywanej walce. Na podstawie oleatu oceny terenu, wzorca doktrynalnych zasad prowadzenia działań przez przeciwnika oraz modelu sytuacji bojowej (mapy sytuacyjnej) powstają możliwe scenariusze dalszego działania w istniejącej sytuacji, a więc warianty zagrożenia. Natomiast w IPŚW na potrzeby operacji reagowania kryzysowego warianty działania powinny być zastąpione scenariuszami przebiegu zdarzeń. Bazując na dotychczasowej wiedzy i przeprowadzonych ocenach oficerowie rozpoznania przystępują do określenia możliwych wydarzeń i akcji jakie mogą zaistnieć w rejonie kryzysu. Dokładna znajomość sytuacji społecznej, politycznej i zażyłości poszczególnych kast etnicznych miejscowej ludności pozwoli na wytypowanie możliwych rejonów i obiektów ataku. Nierzadko będą to osoby zaangażowane politycznie, policjanci, miejscowa władza.

Opracowanie scenariuszy opiera się na szeregu założeniach, przypuszczeniach, co do przyszłego charakteru i rozmiaru prowadzonych akcji. Stąd oficerowie rozpoznania przyjmują, że np.: przywódcy poszczególnych grup bojowników będą dążyć do założonego celu, posiadają możliwości realizacji akcji, w tym odtworzenia zdolności bojowej (uzupełnianie strat w ludziach szczególnie po atakach samobójczych), bowiem system logistyczny nie został zlikwidowany. Zakłada się również, że posiadane uzbrojenie i wyposażenie grup bojowych umożliwia dalszą realizację akcji. Wnikliwa ocena zachowywania się sąsiadów umożliwia ustalenie, czy w skali całego regionu grupy bojowników posiadają powodzenie i możliwości kontynuowania walki i są zasilane logistycznie, finansowo i politycznie. Bardzo pomocnym w przewidywaniu dalszych działań przeciwnika może być także poznanie rozmieszczenia jego elementów rozpoznawczych. Jest to o tyle trudne, iż działają oni w ubraniu cywilnym i doskonale asymilują się wśród ludności.

Niezmiernie ważnym punktem w opracowaniu scenariuszy zdarzeń jest określenie celów akcji i ich następstw dlatego, że cele pojedynczych akcji często składają się na cel znacznie szerszy np. skutkujący przejściem władzy przez określone grupy bojowników.

Każdy scenariusz osiągnięcia założonych celów jest w początkowym etapie pracy komórki rozpoznawczej realny i nie należy żadnego odrzucać. Dopiero dalsze rozważania, analizy i kalkulacje mogą spowodować rezygnację z jednych i konsolidację innych scenariuszy. Efektem pracy koncepcyjnej powinno być określenie rodzaju przyszłych akcji, ze wskazaniem prawdopodobnego czasu i miejsca kolejnych akcji oraz przewidywanego sposobu (sposobów) użycia różnych rodzajów środków ataku.

Realizm w określaniu scenariuszy jest jednym z głównych czynników w określaniu obiektów i sposobów akcji. Należy pamiętać, iż przeciwnik nie jest bezmyślny. On również kalkuluje i ocenia własne straty jakie może ponieść. Dlatego, nie będzie atakował tych obiektów gdzie z góry wiadomo, iż poniesie straty lub nie uzyska oczekiwanego efektu propagandowego. Każdy scenariusz działania jest

inny i w każdym punkt ciężkości będzie inaczej akcentowany. Rozważając scenariusze należy dostrzegać nierozzerwalny związek pomiędzy sposobem wykonania zadania a ilością i jakością użytych sił. Za każdym razem należy sobie zadawać pytania:

- jaki jest cel akcji bojowej partyzantów (dywersantów, terrorystów, sił militarnych);
- jaki będzie możliwy sposób akcji (gdzie będzie punkt ciężkości, przewidywany obiekt ataku, skutek oddziaływania);
- jaki będzie przebieg akcji – harmonogram;
- jaka będzie liczba osób zaangażowanych w akcję oraz czy będzie jedna akcja czy kilka skoordynowanych.

Scenariusze przebiegu zdarzeń wykonuje się:

- w zależności od ważności obiektu ataku;
- przyjętego zdarzenia w rejonie kryzysu;
- rozwoju sytuacji politycznej, ekonomicznej, religijnej,
- niepokojów społecznych (antagonizmy kulturowe, społeczne, religijne itp.).

Każdy z proponowanych scenariuszy może być poddany symulacji. Z punktu widzenia procesu dowodzenia czynność ta polega na przegraniu scenariusza przez sztab. Oficerowie rozpoznania podczas takiej gry wojennej podgrywiają działanie przeciwnika. Wyniki gry są podstawą do opracowywania planów działania dla wojsk własnych.

Etapem końcowym prognozy zagrożenia w ramach IPPW jest opracowany oleat zdarzeń. Oleat zdarzeń sporządzany jest po wyborze jednego najbardziej prawdopodobnego wariantu działania przeciwnika. Położenie wojsk przeciwnika, w zależności od szczebla, na jakim się rozpatruje stopień zagrożenia, oceniane bywa, co godzinę lub co dwie a nawet co cztery godziny. Nowe położenie przeciwnika zaznaczone jest przewidywaną rubieżą w terenie i niekiedy rubież ta otrzymuje nazwę własną. Linie czasowe nanoszone są na oleatę tak, aby ujmowały wszystkie drogi podejścia i korytarze manewru.

W procesie informacyjnego przygotowania środowiska walki na potrzeby operacji reagowania kryzysowego oleatu zdarzeń nie wykonujemy. Położenie sił bojowników wyznacza się na podstawie prawdopodobnych rejonów ich występowania i tam można przyjmować obszary szczególnego zainteresowania celami (NAI). Można dokładnie analizować drogi wychodzące z oznaczonych obszarów i kalkulować czasy dotarcia grup bojowych do obiektów, ale w działaniach asymetrycznych jest to często bezużyteczne, bowiem przeciwnik może zająć lub przygotować rubieżę ogniową na długo przed akcją. Stąd częściej szuka się symptomów świadczących o przygotowywanej akcji np. duży wykup środków medycznych (opatrunkowych) świadczyć może o przygotowywanej akcji, ale nie koniecznie w rejonie wykupu.

Finalnym produktem IPPW jest oleat wsparcia decyzji. Jego wykonanie jest „podstawową funkcją wyznaczoną w tym celu przez dowódcę triady, składającej

się z oficera rozpoznania, oficera operacyjnego i koordynatora wsparcia ogniowego”. Wzorzec wsparcia decyzji nie narzuca dowódcy jakichkolwiek decyzji, lecz wskazuje wydarzenia oraz możliwe działania przeciwnika, w określonym miejscu i czasie, które wymagać będą podjęcia określonych decyzji (dotyczących rażenia lub manewru). Na potrzeby ORK podobna triada może wykonywać plany przeciwdziałania zagrożeniom, w których scenariusze przebiegu zdarzeń będą wskazywać przedsięwzięcia które należy zorganizować i przeprowadzić. Na planach można dodatkowo wyznaczać punkty zainteresowania dla systemu rozpoznania, które w ramach patrolu będą kontrolowane.

Układ wzorca wsparcia decyzji jest, więc podobny do treści zawartych na oleacie zdarzeń z dodatkowo naniesionymi w porozumieniu z innymi zespołami stanowiska dowodzenia elementami. Zespół rozpoznania, niezależnie od tego jak obszerna i dokładna wydaje się być dokonana analiza i ocena terenu oraz pogody a także zagrożenia, zawsze musi liczyć się z innym, odmiennym od przyjętych schematów działaniem przeciwnika oraz zawsze musi być przygotowany na powtórne rozpoczęcie procesu IPPW. Dla OKR zakres analiz i ocen jest znacznie obszerniejszy. Dlatego przyjmowane schematy działania grup bojowników zawsze będą odmienne i nieprzewidywalne w działaniach.

Zakończenie

Wskazane zasadnicze aspekty problematyki informacyjnego Przygotowania Środowiska Walki w operacjach reagowania kryzysowego stanowią jedynie ogólne ramy. Każda działalność w rejonie kryzysowym jest bowiem obciążona innymi uwarunkowaniami, stąd jej odmiennosc od poprzednich i potrzeba stałego weryfikowania przyjętych metod i technik postępowania w procedurach rozpoznawczych. Za przykład może posłużyć metoda oceny środowiska wykonywana przez oficerów rozpoznania armii amerykańskiej w ramach procedury ASCOPE (Area Structures Capabilities Organizations People Events). W ramach tej procedury dokonuje się analiz i ocen w szerszym znaczeniu i kontekście niż w tradycyjnym IPB.

1. W ramach **obszaru** analizuje się i ocenia teren zarówno z cywilnej jak i socjalnej perspektywy. Rozpatruje się obszary plemienne, granice terytorialne, religijne, polityczne, wojskowe, rządowe.

2. W ramach **struktury** analizuje się: struktury religijne, polityczne a także infrastrukturę (elektroniczną, energetyczną (linie wysokiego napięcia), sieć teleinformatyczną (rodzaje nadajników, wysokości masztów, odległości między masztami), drogi, zapory, zaopatrzenie w wodę, ropociągi itp.).

3. Zakres analizy **możliwości** odnosi się do zdolności władz lokalnych w zapewnieniu kluczowych funkcji i służb (identyfikacja decydentów, skuteczność władzy, policji, przywódców plemiennych, religijnych, wpływów politycznych na poszczególne grupy, powiązań ze światem przestępczym i terrorystycznym).

4. W zakresie analizy **organizacji** rozpatruje się: wszystkie grupy i instytucje niewojskowe w wymiarze kulturowym, socjalnym i społecznym rejonie operacji (plemiona, skrzydła polityczne, grup rebelianckich, organizacje pozarządowe Międzynarodowy Czerwony Krzyż/Księżyc, pracownicy kontraktowi, media (TV, Radio, Gazety, Periodyki).

5. W ramach analiz i ocen **ludności** weryfikuje się: cały personel niewojskowy z którym żołnierze kontaktują się w rejonie operacji a w tym: liderzy plemienni, watażkowie (Warlords)/Khans, przywódcy władz lokalnych, Mułowie, osoby przesiedlone, „dzicy lokatorzy, źródła osobowe.

6. W ramach analiz i ocen **wydarzeń** dedukuje się o: wydarzeniach które są rutynowymi w regionie dla ludności, cyklicznymi, zaplanowanymi bądź spontanicznymi działaniami które znacząco wpływają na organizacje, ludzi i operacje kryzysową, wybory narodowe (zaplanowane), rocznica obalenia np. Talibów (cykliczne), religijne (cykliczne) – Ramadan; Id' Al Fitr, Loya Jirga (zaplanowane), straty uboczne (spontaniczne, nieplanowane), wydarzenia sportowe (piłka nożna, latawce).

Przedstawiony schemat w swojej istocie jest zbliżony do procedury wypracowanej przez polskie siły zbrojne. Jest on również księgą wiedzy o środowisku, w którym siły pokojowe realizują zadania mandatowe. Na bazie wniosków dokonywana jest ocena zagrożeń i wypracowane warianty przeciwdziałania. Wiedza i wyobrażenia operacyjna oficerów rozpoznania, a w tym przypadku również wyobrażenia polityczno-społeczna jest fundamentem rzetelnej oceny potencjalnego przeciwnika.

Bibliografia

- Karczmarek W., *Wojska lądowe w systemie reagowania kryzysowego na obszarze kraju*, AON, Warszawa 2005.
- Koziej S., *Strategia i potencjał obronny Polski w warunkach członkostwa w NATO*, Warszawa 2001.
- Łokociejewski M. (red.), *Rozpoznanie wojskowe część II. Działalność informacyjna*, AON, Warszawa 2003.
- Nowacki G., *Rozpoznawcze przygotowanie pola walki*, PWL 2/2002.
- Nowak A., *Planowanie, organizowanie i prowadzenie działań rozpoznawczych*, Warszawa 2003
- Operacje reagowania kryzysowego spoza artykułu 5, (DD/3.4)*, Szt. Gen. Warszawa 2008.
- Panek B., *Operacje reagowania kryzysowego NATO*, Materiały z konferencji naukowej, Warszawa 2006.
- Pawłowski J., Gawliczek P., *Zagrożenia asymetryczna*, Warszawa 2003.
- Pawłowski J.: *Asymetria – konsekwencja burzliwych zmian militarnych w sferze ilościowo-jakościowej [w:] Sztuka wojenna we współczesnych konfliktach zbrojnych – przemiany i tendencje rozwojowe*. Materiały z konferencji zorganizowanej 20 października 2006r. Warszawa 2007.

- Rozpoznanie, Doktryna*, Szt. Gen. Warszawa 2001.
- Scheffs W., Nowacki G., *Elektroniczne przygotowanie pola walki*, AON, 1999.
- Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 22 lipca 2003 roku*.
- Wrzosek M., *Elementy informacyjnego przygotowania pola walki*, PWL 3/2002
- Wrzosek M., *Organizacja pracy taktycznej komórki rozpoznawczej*, AON, Warszawa 2003.
- Wrzosek M., *Wybrane aspekty informacyjnego przygotowania pola walki w przemieszczaniu wojsk*, PWL nr 11/04.
- Wrzosek M. (red.), *Rozpoznawcze przygotowanie pola walki*, AON, Warszawa 2005.
- Wrzosek M., *Zagrożenia asymetryczne w strefie tylowej*, Kwartalnik Bellona, 1/2008.